

FRANSA'DA TİCARET VE SANAYİ ODALARI (*)

Doç. Dr. Akar ÖÇAL

I. TARİHİ GELİŞME (1)

Ticaret ve sanayi odalarının (2) menşei epeyce eskidir (3). Ticaret ve sanayiye ilişkin ortak menfaatları kamusal iktidar karşısın-

(*) Yayımlanmış eserler: D. BAGGE: «*Ticari Mukaveleler Akdinde Ticaret Odalarının Bugünkü ve Gelecekteki Rolü*», Türkiye İktisat Gazetesi, 1971, s. 950, s. 3, 7; G-L. CAMPION: *Traité des entreprises privées*, I, Paris 1958, s. 311-312; H. CAPITANT: *Vocabulaire Juridique*, Paris 1936, s. 106; B. CHENOT: *Organisation économique de l'Etat*, Paris 1951, s. 228-232; R. DECOTTIGNIES: «*Chambres de commerce*», Répertoire de droit commercial et des sociétés, I, Dalloz, Paris 1956, s. 385-396; J. ESCARRA: *Manuel de droit commercial*, I, Paris 1947, s. 217-219; J. HAMEL-G. LAGARDE: *Traité de droit commercial*, I, Paris 1954, s. 114-115; L. JULLIOT DE LA MORANDIERE-R. RODIERE-R. HOUIN: *Droit commercial*, I, Paris 1965, s. 245-246; C. LEFEVRE: *Le régime légal des chambres de commerce*, Paris 1964 G. RIPERT: *Traité élémentaire de droit commercial*, I, Paris 1954, s. 43-44; P. VELLAS: *Droit international économique et social*, I, Paris 1965, s. 197, 206, 299; *Petit dictionnaire de droit*, Dalloz, Paris 1951, s. 201, *Rôle des chambres de commerce et d'industrie vis-à-vis des gouvernements*, Paris 1968.

(1) Toplu bilgi için bkz., DECOTTIGNIES, No. 1; ESCARRA, No. 371; RIPERT, No. 83.

(2) Ticaret ve sanayiye ilişkin ortak menfaatları korumakla görevli olarak kurulan bu teşekküller, önceleri sadece «ticaret odaları» olarak isimlendirilmiş bulunmalarına rağmen, 19 Mayıs 1960 gün ve 60.466 sayılı kararname ile (*Juris classeur périodique-La semaine juridique*, 1960/22, III, 25681) yapılan isim değişikliği sebebiyle bu tarihten sonra «ticaret ve sanayi odaları» olarak anılmaya başlamışlardır.

(3) Fransa'daki ziraat odaları için bkz. A. ÖÇAL: «*Fransa ve Belçika'daki Ziraat Organizasyonları*», Eskişehir İktisadi ve Ticarî İlimler Akademisi Dergisi, 1970, C. VI, S. 1, s. 19 vd.

da korumak zarureti, şüphesiz, korporasyonların güçlenmesi sebebiyle, geç olarak ve ancak eski rejim zamanında hissedilmiştir. İlk olarak, 17. asrın sonları ile 18. asrın başlarında, özellikle liman şehirlerinde, birkaç ticaret odasının kurulduğunu görüyoruz. İhtilâl zamanında kısa bir süre için kaldırılmış olan ticaret ve sanayi odalarının, 1810 yılında yeniden kurulmasına izin verilmiştir. Daha sonraları, 1832 ve 1851 yıllarında yürürlüğe konulan mevzuatla, odaların görevleri genişletilmiştir. Ticaret ve sanayi odaları, halen, 9 Nisan 1898 tarihli kanuna göre yönetilmektedir. Bu kanunda 14 ve 17 Haziran 1938 tarihli düzenlemelerle önemli değişiklikler yapılmıştır. İşgal yıllarında fiili hükümetçe çıkarılan yeni düzenlemelerle kanun birkaç vefa yeniden değişikliğe uğramışsa da (4), işgal zamanında yürürlüğe konulan metinler, 8 Temmuz 1944 ve 2 Kasım 1945 tarihli yönetmeliklerle iptal edilmiştir. Bu sebeple, 1898 tarihli kanun, sadece 1938'de yapılan değişikliklerle, bugün de yürürlüktedir (5).

Ticaret ve sanayi odalarına doğrudan doğruya ilişkin mevzuat epeyce kabarıktır. Bunlar arasında önemli olanları şöylece sıralayabiliriz :

Kadınların da ticaret ve sanayi odalarına seçilmelerini sağlayan 11 Aralık 1924 tarihli kanun (6);

«Ticaret odası», «ticaret ve sanayi odası» isimlerinin kullanılmasını düzenleyen 12 Kasım 1956 tarihli kanun (7);

Yerleşme (habitat) konusuna ticaret odalarının müdahalesine ilişkin 18 Eylül 1953 tarihli kararname (8);

(4) Bunlar arasında 7 Nisan 1941 tarihli olanı, özellikle belirtmek isteriz.

(5) ESCARRA, No. 371. 1898 tarihli kanunda daha sonra yapılan değişiklikleri ise şöylece sıralamak mümkündür : 1898 tarihli kanunun 3, 5, 6, 7, 8/I, II, III ve 9. maddelerini yürürlükten kaldırın 3 Ocak 1959 gün ve 59-61 sayılı yönetmelik (*Juris classeur périodique-La semaine juridique*, 1959/4, III, 24062); 27 Kasım 1961 gün ve 61-1278 sayılı kararname (*Juris classeur périodique-La semaine juridique*, 1961/49, III, 27420); 6 Ağustos 1963 gün ve 63-831 sayılı kararname (*Recueil sirey*, 1963/Octobre, Lois-277); 4 Kasım 1964 gün ve 64-1110 sayılı kararname (*Gazette du palais*, 1964. 2. 255); 30 Temmuz 1966 gün ve 66-568 sayılı kararname (*Gazette du palais*, 1966. 2. 106).

(6) *Code de commerce*, Dalloz, Paris 1962, s. 688.

(7) *Code de commerce*, Dalloz, s. 688.

(8) D. 1953.349. Yapılan değişiklik için bkz. 20 Mayıs 1955 tarihli kararname : D. 1955.218.

Ticaret mahkemeleri ile ticaret ve sanayi odalarına ilişkin 3 Ağustos 1961 gün ve 61-923 sayılı kararname ⁽⁹⁾;

Ekonomik bölgelerin organizasyonuna ilişkin 28 Eylül 1938 tarihli kararname ⁽¹⁰⁾;

Ticaret ve sanayi odaları sürekli kurulunun teşkili hakkındaki 4 Aralık 1964 gün ve 64-1200 sayılı kararname ⁽¹¹⁾;

Paris ticaret ve sanayi odasının yetki çevresini ve teşkilâtını değiştiren 30 Temmuz 1966 gün ve 66-570 sayılı kararname ⁽¹²⁾;

Versailles ticaret ve sanayi odasına ilişkin 30 Temmuz 1966 gün ve 66-571 sayılı kararname ⁽¹³⁾;

Corbeil ticaret ve sanayi odasına ilişkin 30 Temmuz 1966 gün ve 66-572 sayılı kararname ⁽¹⁴⁾;

Ticaret ve sanayi odalarınca çıkarılacak istikraz tahvillerinin (emprunts) şartlarını ve bu tahvillerin ihraç fiyatlarını saptayan 29 ve 30 Mayıs tarihli kararlar ⁽¹⁵⁾;

Bazı ticaret ve sanayi odalarının üyelik (siège) sayısını arttıran, meslek gruplarını değiştiren ve üyeliklerin bu gruplar arasında dağıtımını gerçekleştiren 28 Temmuz 1970 tarihli kararname-ler ⁽¹⁶⁾;

(9) *Gazette du palais*, 1961.2.139. Yapılan değişiklikler için bkz. 4 Aralık 1961 gün ve 61-1329 sayılı kararname (*Juris classeur périodique-La semaine juridique*, 1961/50, III, 27448); 11 Nisan 1962 gün ve 62-407 sayılı kararname (*Recueil sirey*, 1962/Mai, Lois-146); 4 Kasım 1964 gün ve 64-1111 sayılı kararname (*Gazette du palais*, 1964. 2. 255); 30 Temmuz 1966 gün ve 66-569 sayılı kararname (*Gazette du palais*, 1966. 2.106).

(10) *Gazette du palais*, 1938.2.1181. Yapılan değişiklik için bkz. 4 Aralık 1964 gün ve 64-1199 sayılı kararname (*Gazette du palais*, 1964.2.297).

(11) *Gazette du palais*, 1964.2.299. Değişiklik için bkz. 12 Mart 1971 gün ve 71-246 sayılı kararname (*Gazette du palais*, 1971.1.166).

(12) *Gazette du palais*, 1966.2.108 (Paris ticaret ve sanayi odası 6 ventôse an XI tarihli bir Cumhuriyet Hükümeti kararnamesiyle kurulmuştur).

(13) *Gazette du palais*, 1966.2.109 (Versailles ticaret odası 22 Kasım 1899 tarihli bir kararname ile kurulmuştur).

(14) *Gazette du palais*, 1966.2.110 (Corbeil ticaret ve sanayi odası 22 Kasım 1899 tarihli bir kararname ile kurulmuştur).

(15) J.O. 2 Haziran 1967. Değişiklik için bkz. 30 Ocak 1971 tarihli karar (J.O. 10 Şubat 1971).

(16) J.O. 20 Ağustos 1970.

Lyon ticaret ve sanayi odasının kurulması hakkındaki 28 Temmuz 1970 tarihli kararname (17) (18).

II. TİCARET VE SANAYİ ODALARININ KURULMASI

Ticaret ve sanayi odaları, kamusal iktidar (pouvoirs publics) nezdinde, ticari ve sınai menfaatları temsil eden bir organ olup (19), kamu kurumu şeklinde organize olmuşlardır (20). Her departmanda asgari bir ticaret ve sanayi odası mevcuttur. Bununla beraber bir ticaret ve sanayi odasının yetki alanı (circonscription), ekonomik durum icabı olarak, birkaç departmana teşmil edilebilir (21). Şunu hemen ilâve edelim ki, eğer bir ticaret ve sanayi odasının yetki alanı birkaç departmana teşmil edilmişse, ticaret ve sanayi odaları hakkındaki 1898 tarihli kanunla valiye yüklenen görev ve borçlar, yetki alanı içindeki öteki departmanların valilerinin düşüncelerinin alınmasından sonra, odanın bulunduğu departmanın valisi tarafından yerine getirilir (22). Paris şehri, bu bakımdan, ayrı bir departman gibi telâkki edilir (23).

Ticaret ve sanayi odaları, odalar üzerinde idari vesayet hakkını haiz olan bakanın teklifi üzerine, Devlet Şûrası kararı ile teşkil edilirler. Devlet Şûrasınca karar verilmeden önce, yeni odanın merkezi olarak seçilen yerin belediye meclisinin (conseil municipal), genel meclisin (conseil général) ve yetki alanı içindeki departman-

(17) JO. 20 Ağustos 1970.

(18) Ticaret ve sanayi odalarıyla dolayısıyla ilgili bulunan birkaç düzenlemeyi de bu vesile ile belirtmek isteriz: 31 Aralık 1964 gün ve 64-1360 sayılı Fabrika, ticaret ve hizmet markaları hakkındaki kanun (Mad. 31, *Gazette du palais*, 1965.1.78); 20 Aralık 1968 gün ve 68-1145 sayılı 1968 yılı ek finansman kanunu (Mad. 3, *Gazette du palais*, 1969.1.26); 24 Aralık 1969 gün ve 69-1161 sayılı 1970 yılı finansman kanunu (Mad. 73, *Gazette du palais*, 1970.1.43); ticaret ve sanayi odalarına havalimanı kurulması için arazi ya da gayrimenkul iktisap etme yetkisini veren 20 Haziran 1933 tarihli kanun (*Bulletin législatif Dalloz*, 1933. 417).

(19) 1898 tarihli kanunun 1/I. maddesi.

(20) Aynı kanun, Mad. 1/II.

(21) 1898 tarihli kanunun, 64-1110 sayılı kararname ile değiştirilen 1/III. maddesi.

(22) 66-568 sayılı kararnamenin 1/I. maddesi.

(23) Aynı kararnamenin 1/II. maddesi.

ların ticaret ve sanayi odalarının düşüncelerine de başvurulur (24). Her ticaret ve sanayi odasının yetki alanı, odanın kurulmasına ilişkin olan kararda belirtilir. Tespit edilen yetki alanı, aynı şekilde alınan daha sonraki bir kararla değiştirilebilir (25).

Bu vesile ile şunu hemen ilâve edelim ki, «ticaret ve sanayi odası» ismi, ancak, yürürlükteki kanunlarda öngörülen şartlara uygun olarak kurulan kamu kurumları tarafından kullanılabilir (26). Bununla beraber, ticari işleri tedvirle görevli bakan ya da öteki ilgili bakanlarca verilecek bir kararla, geçici olarak, başka müesseselere de bu ismi kullanmak hakkı tanınabilir; fakat böyle bir kararın verilmesinden önce, o müessesenin kendi yetki alanında kurulacağı ticaret ve sanayi odasının düşüncesinin alınması da zorunludur (27). Bazı müesseselere istisnaen ticaret ve sanayi odası ismini kullanma imkânının tanınması, Fransa'da yabancı ticari menfaatları temsil eden veya yabancı ülkelerde Fransızların ticari menfaatlarını koruyan kurumların kurulmasını kolaylaştırmak ya da kurulmuş olanların devamlarını sağlamak amacına dayanmaktadır (28).

III. TİCARET VE SANAYİ ODALARININ GÖREV VE YETKİLERİ

1. Ticaret ve sanayi odaları, aşağıda belirtilen hususlarda düşüncelerini bildirmek hakkını haizdirler (29) :

A) Ticari ve sınai konularla ilgili olarak kendilerinden istenilen bilgileri ve bu konulara ilişkin düşüncelerini hükümete bildirmek;

B) Ticari ve sınai alanlarda refahın yükseltilmesini sağlayacak çareler hakkında görüşlerini belirtmek.

2. Ticaret ve sanayi odaları, 1898 tarihli kanununun 14 ve 15. maddelerinde öngörülen müsaade durumu saklı kalmak şartıyla,

(24) 1898 tarihli kanununun, 64-1110 sayılı kararname ile değiştirilen 2/I. maddesi (eski 2. madde hükmüne göre; odalar, ticaret bakanının teklifi üzerine çıkarılan idari bir kararla teşkil ediliyordu).

(25) Aynı kanununun, 64-1110 sayılı kararname ile değiştirilen 2/II. maddesi.

(26) 12 Kasım 1956 tarihli kanun, Mad. 1.

(27) Aynı kanun, Mad. 2/I.

(28) Bu konuda daha fazla bilgi için bkz, sözü geçen kanun, Mad. 2/II vd.

(29) 1898 tarihli kanun, Mad. 11/1-2.

kendilerine verilen işlerin gerçekleşmesini ve zaruri hizmetlerin ifasını sağlamakla görevlidirler ⁽³⁰⁾.

3. Aşağıda belirtilen hallerde ticaret ve sanayi odalarına danışmak mecburiyet vardır ⁽³¹⁾ :

A) Ticari konulara ilişkin düzenlemeler (règlement) hakkında;

B) Bir odanın yetki alanı içinde yeni ticaret ve sanayi odaları, ticaret borsaları, borsa acentaları, denizcilik acentaları, ticaret mahkemeleri, iş mahkemeleri (conseil de prud'hommes), «Banque de France» şubeleri, umumi mağazalar ve yeni malların müzayedeye suretiyle ve toptan satılmalarına imkân verecek satış salonlarının açılmasının söz konusu olması hallerinde;

C) Yetki alanları içinde, kamu yetkililerince, imtiyaz şeklinde verilen ulaştırma hizmetlerine ilişkin resimler konusunda;

D) Kanunlarla veya özel düzenlemelerle tespit edilmiş bütün konular hakkında; özellikle kendi yetki sahaları içinde yapılacak kamusal çalışmaların faydası ve bu çalışmalar için yapılması gerekli harcamaları karşılamak için tahsil edilecek resim ya da geçiş parası (péage) hakkında;

F) Hapishanelerdeki çalışmalarla ilgili ücret tarifeleri hakkında.

4. Ticaret ve sanayi odaları, aşağıda belirtilen hallerde, hükümetçe talep edilenden ayrı olarak, düşüncelerini kamu oyuna açıklayabilirler ⁽³²⁾ :

A) Ticari, ekonomik ve gümrüğe ilişkin mevzuatı ilgilendiren değişiklikler;

B) Yetki alanları dışında olmakla beraber, kendi alanları ile ilgili olarak kamu yetkililerince imtiyaz şeklinde verilmiş ulaştırma hizmetlerine ilişkin tarife ve düzenlemeler;

C) Gümrük tarifeleri;

D) Yetki alanları içinde, idari makamlardan alınan izne istinaden açılan ticari müesseseleri ilgilendiren tarife ve düzenlemeler.

(30) Aynı kanun, Mad. 11/3.

(31) Aynı kanun, Mad. 12.

(32) Aynı kanun, Mad. 13.

5. Ticaret ve sanayi odalarına, umumi mağazalar, genel satış salonları, antrepo, sürekli sergi ve ticari müzeler, ticaret okulları, mesleki okullar, ticari ve sınai bilgilerin tanıtılması için kurslar gibi ticari müesseseler açmalarına ve bunları idare etmelerine izin verilebilir (33). Öte yandan, bir özel teşebbüs sonucu olarak tesis edilmiş olan bu türlü müesseselerin idaresi, bağışlayanın veya bunları tesis edenin isteği üzerine, ticaret ve sanayi odalarına devredilebilir (34). Nihayet devlet, departman veya komün tarafından tesis edilecek olan aynı mahiyetteki müesseselerin idaresi de, yine ticaret ve sanayi odalarına bırakılabilir (35). İzin, müessesenin mahiyeti icabı bir kararname veya bir kanuna ihtiyaç hissedilmedikçe, ticaret bakanınca verilir (36). Ticaret ve sanayi odalarınca çıkarılacak tüzükler ve azami hadleri gösteren tarifeler, işin mahiyeti bir kararnameyi ya da bir kanunu gerektirmedikçe, bakan tarafından onaylanır. Resimler ve tahsil edilecek ücret miktarları, bir bakanlık kararına ihtiyaç olmadıkça, vali tarafından tasdik edilir (37).

6. Ticaret ve sanayi odaları bakanlığın izni ile, kendi ihtiyaçları ya da tesis ettikleri ticari müesseselerin ihtiyaçları için, bina satın alabilirler veya inşa ettirebilirler (38); hava alanı inşası için arazi ve gayrimenkul edinebilirler (39). Öte yandan, odalar, 27 Temmuz 1870 günlü kanunda öngörülen şekiller içinde, özellikle deniz limanları ya da kendi yetki alanlarındaki su yollarına ilişkin olarak, kamu hizmetlerinin ifası ile görevlendirilebilirler veya kendilerine kamu çalışmalarında imtiyaz verilebilir (40) (41).

(33) Aynı kanun, Mad. 14/I.

(34) Aynı kanun, Mad. 14/II.

(35) Aynı kanun, Mad. 14/III.

(36) Aynı kanun, Mad. 14/IV.

(37) Aynı kanun, Mad. 14/V.

(38) Aynı kanun, Mad. 14/VI.

(39) Bkz. 20 Haziran 1933 tarihli kanun; *Bulletin législatif Dalloz*, 1933. 417.

(40) Aynı kanun, Mad. 15.

(41) Devlet Şûrasının 15 Aralık 1967 günlü bir kararına göre, bir ticaret ve sanayi odasının imtiyaz sahibi bulunduğu bir liman hizmetinde çalışanlar hakkında, bu türlü personele kamu hukuku esaslarının uygulanacağını gösteren ve bu konuya ilişkin ihtilâfları idari kazaya tabi kılan kanun hükümlerinin mevcut olmaması sebebiyle, ticaret ve sanayi odalarında görevli memurlara uygulanan kamu hukuku prensipleri tatbik edilemez (*Revue trimestrielle de droit commercial*, 1968, s. 657-658). Öte yandan, Devlet Şûrasının 8 Mart 1968 günlü bir başka kararına göre de, malî muhtariyeti bulunmayan bir havalimanını, imtiyaz sahibi sıfatıyla işleten bir ticaret ve sanayi odası, kazanç

7. Ticaret ve sanayi odaları, müseccel tellâller tarafından yeterli ölçüde temsil edilmesine imkân bulunmayan ticari işlemlerin veya bir saha üzerinde gerçekleştirilen faaliyetlerin söz konusu olması hallerinde, müseccel tellâlar sendikasının düşüncesine başvurduktan sonra, malların fiyatlarının tespiti çalışmalarına, müseccel olmayan tellâlları da davet edebilirler (42).

8. Ticaret ve sanayi odaları, ihraç edilecek Fransız malları için menşe şahadetnameleri ve yabancı memleketlerdeki seyyar tüccar memurlarının talep etmiş oldukları gerçeklik belgelerini verebilirler (43).

9. Ticaret ve sanayi odaları, ticaret bakanına, her yıl, gümrük işleri için uzman yardımcılarının tespiti bakımından tekliflerde bulunurlar (44).

10. Odalar, bakanlıklarla doğrudan doğruya temas tesis edebilirler (45), kendilerine verilen görevlerin ifası sırasında karşılaştıkları ilginç meseleleri ticaret bakanına aksettirebilirler (46). Ticaret ve sanayi odaları, her yıl, çalışmalarını hakkında ticaret bakanına bir rapor verirler (47). Öte yandan, odalar, ülkenin ticari ve sınai konularına ilişkin olarak, kendi aralarında ve yetki alanlarındaki kamu idareleri ile ilişki kurabilirler; başkanları aracılığı ile, görevlerine giren ve yetki sahaları ile ilgili bulunan konularda anlaşmalar tesis edebilirler (48).

11. İsteyen odalar toplantı zabıtlarını yayımlayabilirler (49).

12. Bir şehirde bir ticaret ve sanayi odası ve bir ya da daha fazla ticaret borsası mevcutsa, borsanın veya borsaların idaresi, belediyenin ve belediye zabıtasının haiz olduğu haklar mahfuz kalmak şartıyla, odalara aittir (50). Bu gibi durumlarda, borsanın faa-

sağlayan bir işe girişmiş demektir. Bu sebeple o da aynı çeşit faaliyetlerde bulunan bir özel hukuk şahsı gibi, şirketler hakkındaki vergiye tabidir (*Gazette du palais*, 1968, No. 6 bis, s. 119).

(42) 1898 tarihli kanun, Mad. 16/I.

(43) Aynı kanun, Mad. 16/II.

(44) Aynı kanun, Mad. 16/III.

(45) Aynı kanun, Mad. 17/I.

(46) Aynı kanun, Mad. 17/II.

(47) Aynı kanun, Mad. 17/III.

(48) Aynı kanun, Mad. 18/I.

(49) Aynı kanun, Mad. 19.

(50) Aynı kanun, Mad. 20/I.

liyetine tahsis edilecek yeri valilik gösterir ⁽⁵¹⁾. Fakat Paris'teki menkul kıymetler borsası bu hükümlere tabi değildir ⁽⁵²⁾.

13. Ticaret ve sanayi odaları, aşağıda belirtilen hususları kapsamak üzere, bir iç yönetmelik yaparlar ⁽⁵³⁾ :

A) 18 yılı tecavüz etmemek üzere üyelik süresi. Bununla beraber toplam olarak 18 yılı, görev süresi sona ermeden dolduran bir üye, yenileme seçimlerine kadar görev yapmağa devam eder.

B) Büro üyeleri ile başkanının görevlerinin sona ermesi durumlarında yeniden seçilme şartları.

C) Kurulun çalışma şartları, toplantılarının devirliliği vs.

IV. ÜYELİK

Fransa'daki ticaret ve sanayi odaları üyeleri seçimle tespit edilir. Seçim usul ve şartları 3 Ağustos 1961 gün ve 61-923 sayılı kararnamede etraflı şekilde hükmü bağlanmış bulunmaktadır. Söz konusu kararnamede yer alan önemli hükümleri şöylece sıralayabiliriz ⁽⁵⁴⁾.

1. Seçmenler : 61-923 sayılı kararnamenin 1. maddesi hükmüne göre, ticaret ve sanayi odaları üyelerinin tespiti için yapılacak seçime, şunlar seçmen olarak katılabilirler :

A) Şahısları adına katılacak olanlar : Ticaret siciline kayıtlı olan tacirler; klavuz gemi kaptanları; uzak yol kaptanları; ticaret filosu kaptanları; bir fransız şirketi adına bir gemiye ya da bir hava taşıdına kumanda eden sivil aeronotik pilotlar.

B) Temsilcileri vasıtasıyla ⁽⁵⁵⁾ katılacak olanlar : Anonim ya da limited şirketler; milli şirketler; merkezlerinin bulunduğu yer

(51) Aynı kanun, Mad. 20/II.

(52) Aynı kanun, Mad. 20/III.

(53) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değişikliğe uğrayan, 59. maddesi.

(54) Buradaki açıklamalar, esas itibariyle, yetki alanları bir tek departmanı içine alan ticaret ve sanayi odaları içindir. Yetki sahaları birden ziyade departmanı kapsayan ticaret ve sanayi odaları için, 3 Ağustos 1961 gün ve 61-923 sayılı kararnameye, 30 Temmuz 1966 gün ve 66-569 sayılı kararname ile bazı değişik hükümler getirilmiştir. Bu husus için bkz, 61-923 sayılı kanuna eklenen 67-1/67-16. maddeler.

(55) Temsilci olarak müdür ya da vekil gibi idari bir görevle yükümlü olanlar gösterilebileceği gibi, işletmenin ya da teşebbüsün idari, teknik veya ticari yönetiminde sorumluluk taşıyan herhangi bir kimse de tayin edilebilir (61-923 sayılı kararnamenin 1/2, b, II. maddesi).

ticaret siciline kayıtlı olan ve ticaret hukuku prensiplerine tabi bulunan kamu işletmeleri ve ticari ve sınai karakter taşıyan kamu kurumları ⁽⁵⁶⁾; şahısları adına seçime katılma hakları olmayan ya da temsilci sıfatlarını yitiren ticaret ve sanayi odaları ve ticaret mahkemeleri üyeleri ve eski üyeler.

Seçimlere şahısları adına veya temsilci olarak katılacaklar, Fransız olmalı yahut Fransız vatandaşlığına kabul edilmiş bulunmalıdır ⁽⁵⁷⁾.

Şirketler ve kamu kurumları adına seçimlere merkez teşkilâtı için üçer temsilci katılır ⁽⁵⁸⁾. Şubeler ya da tali işletmeler için ise, aynı ticaret siciline kayıtlı şube ve tali işletmelerde çalışanların sayısı 500'den azsa bir temsilci, 500-2000 arasında ise iki temsilci, 2000'den fazla ise üç temsilci tayin edilir ⁽⁵⁹⁾.

Sunu hemen ilâve edelim ki, bir kimse birçok şirketi temsilen seçimlere katılabilir veya hem kendi adına ve hem de bir şirket adına temsilci olarak seçmenlik haklarını kullanabilir ⁽⁶⁰⁾.

2. Seçilebilecekler : Aşağıda belirtilen kimseler, otuz yaşında olmak şartıyla ticaret ve sanayi odalarına üye seçilebilirler ⁽⁶¹⁾ :

A) Seçimin yapıldığı çevrede, seçim senesinden önceki beş yıl esnasında veya başka seçim çevrelerinde yine aynı süre içinde ara vermeksizin seçmen listelerine şahsen katılma hakkını haiz olarak kayıtlı bulunanlar; ticaret siciline beş yıldan beri kayıtlı olanlar; aynı süre boyunca klavuz kaptanlık veya ticaret gemisi kaptanlığı yahut da sivil aeronotik pilotluk yapanlar;

B) Temsilcisi bulunduğu işletmenin beş yıldan beri faaliyet- te bulunduğunu ispatlayan seçim çevresindeki seçmen listesine temsilci olarak kayıtlı olanlar ;

(56) Tacirlerle (B) şikkı altında belirtilenler, bir idari kararla muaf tutulmuş olmadıkça 27 Aralık 1958 gün ve 58-1355 sayılı kararnamenin 10. maddesi hükmüne uygun olarak ticaret siciline tescil ettirdikleri şubeleri ya da tali işletmeleri için de seçimlere katılabilirler (61-923 sayılı kararnamenin 1/1, b. maddesi).

(57) 61-923 sayılı kararnamenin 1. maddesinin sondan bir önceki fıkrası.

(58) Aynı kararname, Mad. 2/I.

(59) Aynı kararname, Mad. 2/II.

(60) Aynı kararname, Mad. 3.

(61) Aynı kararname, Mad. 14/1-3.

C) Aşağıdaki şartları taşımak şartıyla, bir seçmen listesine kaydolmak için kendisine gerekli olan vasfı sağlayan faaliyetlerini terkeden kimseler :

a) Faaliyeti terk ettiği anda çevrenin seçmen listesine kayıtlı olmak veya bu çevrede ikamet etmek;

b) 61-923 sayılı kararnamenin 14/1. maddesinde öngörülen şartlar içinde birbirini izleyen beş sene süreyle faaliyette bulunmak;

c) 4. maddede öngörülen mani hallere sahip bulunmamak;

d) Adaylığın konulduğu anda hiçbir surette serbest meslek faaliyetini bulunmamak ya da ücret karşılığında bir iş görmemek.

Şunu ilâve edelim ki, haklarında iflâs kararı verilen kimseler ticaret ve sanayi odalarına üye seçilemeyecekleri gibi ⁽⁶²⁾, bir markayı taklid edenler de, 10 yılı aşmayan bir süre için ticaret ve sanayi odaları seçimlerine katılmaktan mahrum edilebilirler ⁽⁶³⁾.

Ticaret ve sanayi odalarının ve mahkemelerin seçmen listelerine muntazam olarak kayıtlı bulunan ve erkek tacir ya da eski erkek tacirler için öngörülen seçilebilme şartlarını haiz olan kadın tacirler veya eski kadın tacirler de ticaret ve sanayi odalarına üye seçilebilirler ⁽⁶⁴⁾.

Valiler ya da kaymakamlar ticaret ve sanayi odalarına girebilirler ve istişari mahiyette oy kullanabilirler ⁽⁶⁵⁾.

Üyeler bir ücret almadan görev yaparlar ⁽⁶⁶⁾. Ticaret ve sanayi odaları üyeleri, merasimlerde, ticaret mahkemeleri üyelerinden sonra yer alırlar. Oda başkanları da, protokolda, mahkeme başkanlarından hemen sonra gelirler ⁽⁶⁷⁾.

3. Üyelik süresi ve yenileme : Ticaret ve sanayi odaları üyeleri altı yıllık bir süre için seçilirler .Her üç yılda bir, 15-30 kasım günleri arasında yapılacak seçimle, bunların yarısı yenilenir ⁽⁶⁸⁾.

(62) Aynı kararname, Mad. 16; FTK. 472.

(63) FCK. 423-1/I (64-1360 sayılı kanunun 30. maddesiyle eklenmiştir).

(64) 11 Aralık 1926 tarihli kanun, Mad. 1.

(65) 1898 tarihli kanun, Mad. 8.

(66) Aynı kanun, Mad. 10/I.

(67) Aynı kanun, Mad. 10/II.

(68) 61-923 sayılı kararname, Mad. 47/I.

Üyeler, odanın kurulması veya genel yenileme zamanlarında, iki gruba ayrılırlar. Yenileme sırası kura ile tespit edilir. Bununla beraber, oda, üç yıllık seçim devresinden başka bir yılda kurulmuş ya da genel yenilemeye gidilmişse, her iki seri için de yenileme zamanlarında seçim yapılır; fakat bunlardan birincisi seçimin yapıldığı yılı izleyen 2 ya da 3., öteki 4 ya da 5. senede yenilenir ⁽⁶⁹⁾.

4. Üyelikten ayrılma : Üyelikten ayrılmak isteyen kimse, istifasını valiye vermekle mükellef olduğu gibi, ayrıca keyfiyetten kendi topluluğunun başkanını da haberdar etmek zorundadır ⁽⁷⁰⁾. Vali bir ay içinde buna cevap vermelidir. Eğer bu süre içinde cevap alınmazsa, ilgili istifayı yenilemelidir. İstifa, her halde bu ikinci bildirme tarihinden itibaren bir ay sonra kesinleşir ⁽⁷¹⁾. Seçilebilme yeteneğini yitiren üyeler, artık görevlerine devam edemezler. Eğer seçilememe durumunu ortaya çıkaran fiil tarihinden itibaren bir ay içinde istifa edildiği valiye bildirilmezse, vali, re'sen istifaya karar verecek vesayet makamına durumu ihbar eder ⁽⁷²⁾. Seçilememe, seçimden önceki bir sebebe dayanıyorsa, vali, durumu öğrenir öğrenmez, re'sen istifaya karar vermekle mükellef olan bakana, keyfiyeti arzeder ⁽⁷³⁾. Öte yandan, aşağıda belirtilen kimseler de, kısmi yenileme seçim tarihinden sonra üyeliğe devam edemezler ⁽⁷⁴⁾ :

A) Meslek grubunu değiştiren seçilmiş üyeler;

B) Kendisine temsilci olarak ya da şahsı adına bir odanın yetki alanında kayıt olmak imkânını veren bir faaliyeti terkederek bir başka odaya kaydını yaptıranlar.

Görevde buldukları sırada bir cezai mahkûmiyete muhatap olan üyeler de, istifa etmiş sayılırlar ⁽⁷⁵⁾.

Yapılan toplantı davetlerine, haklı bir sebep olmaksızın, altı ay boyunca ilgisiz kalan üyeler, idari vesayet makamının kararı ile istifa etmiş sayılırlar. İdari vesayet makamı, bu kararı, odanın talebi üzerine ve valinin düşüncesini aldıktan sonra, verir ⁽⁷⁶⁾.

(69) Aynı kararname, Mad. 47/II.

(70) Aynı kararname, Mad. 61/I.

(71) Aynı kararname, Mad. 61/II.

(72) Aynı kararname, Mad. 62/I.

(73) Aynı kararname, Mad. 62/II.

(74) 61-923 sayılı kararnamenin, 62-407 sayılı kararname ile değiştirilen 62/IV. maddesi.

(75) 61-923 sayılı kararname, Mad. 4, 63.

(76) Aynı kararname, Mad. 64.

5. Meslek grupları : Seçim çevresi, sanayi grubu, ticaret grubu ve ticaret ve sanayi grubu olarak meslek gruplarına ayrılır (77). Üyelikler, bu gruplar arasında taksim edilir. Her gruba, ödenen vergi (patentes) miktarı, aktif nüfus ve ekonomik önem göz önünde tutulmak suretiyle, üyelik tahsis edilir (78). Meslek gruplarının terkihi ile üyeliklerin bunlar arasında taksimi, idari vesayet makamının raporuna istinaden ve vali ile mahalli komisyonun (79) düşüncesinin alınmasından sonra, Devlet Şûrası tarafından çıkarılacak bir kararname ile düzenlenir (80) (81).

Grupların teşekkül tarzında, üyelik sayısında ya da üyeliklerin gruplar arasında dağıtım şeklinde yapılacak değişiklikler, oda üyelerinin tamamının yenilenmesi sonucunu doğurur (82).

Bir gruba tahsis edilen üyelikler için yapılan seçime, sadece bu grubun seçmenleri katılabilir. Hiçbir kimse grubundan başka bir gruptan seçilemez (83).

Her ticaret ve sanayi odasındaki üyelik sayısı, kendisinin kurulmasını temin eden kararnamede belirtilir (84). Bu sayı 12'den az 30'dan fazla olamaz (85).

6. Büro : Ticaret ve sanayi odaları, üyeleri arasında seçecekleri bir başkan, bir ya da iki başkan yardımcısı, bir sekreter- veznedar veya bir sekreter ile bir veznedardan oluşan bir büro kurarlar. Bununla beraber, üye sayısı asgari otuz olan üyeler, idari vesayet makamının izni ile, ikiden fazla başkan yardımcısı ile bir ikinci sek-

(77) Aynı kararname, Mad. 48/I.

(78) Aynı kararname, Mad. 48/II.

(79) Ticaret ve sanayi odaları ile ticaret mahkemelerine ilişkin 3 Ağustos 1961 gün ve 61-923 sayılı kararnamenin 49. v. m. maddeleri, meslek gruplarının tesisi hakkında düşüncesini bildirmekle görevli olan bu komisyonun teşekkül tarzı vs. hakkında ayrıntılı hükümleri kapsamaktadır.

(80) 61-923 sayılı kararname, Mad. 48/III.

(81) Bu konuda ayrıca bkz, 28 Temmuz 1970 tarihli kararnameler.

(82) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 52/I. maddesi.

(83) 61-923 sayılı kararname, Mad. 54.

(84) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 55/I. maddesi.

(85) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 55/II. maddesi.

reter tayin edebilirler ⁽⁸⁶⁾. Büro, üç yılda bir yapılan yenileme seçimlerinden ve oda üyelerinin yarısından fazlasının yenilendiği ara seçimlerden sonra yeniden teşkil edilir ⁽⁸⁷⁾. Bir kimse hem ticaret ve sanayi odası bürosuna ve hem de esnaf odaları bürosuna seçilemez ⁽⁸⁸⁾.

V. ORTAK-ÜYELİK

Ticaret ve sanayi odalarında, seçilmiş üyelerden ayrı olarak, toplantılarda istişari oy hakkını haiz ortak-üyeler de bulunur. Bunların sayıları seçilmiş üyelerin sayılarından fazla olamaz. Oda üyelerinin her yenilenişinde bunlar da tespit edilir ⁽⁸⁹⁾.

Ortak-üye olarak şunlar seçilebilir ⁽⁹⁰⁾ :

1. Mesleki ticari ve sınai işveren teşekkülleri;
2. Ticari ve sınai işletmelerin yöneticilerinin temsilcileri;
3. Yukarıda belirtilenlerin dışında olup, işletmelerinin ya da faaliyetlerinin coğrafik konumu bakımından odalarca doğrudan doğruya seçilen ticaret mahkemesi seçimlerine katılacak seçmenler (éléc-teurs consulaires).

Ortak-üyelerin sayısı, bunların yukarıda açıklanan üç grup arasında taksimi ve ortak-üye olarak temsilcilerini gösterecek teşekküllerin listesi, odanın görüşü alındıktan sonra, vali tarafından tespit edilir ⁽⁹¹⁾.

Yukarıda belirtilen (1) ve (2) nolu gruplar arasından tayin edilecek ortak-üyeler, ticaret ve sanayi odası ile anlaşma sağlanmak şartıyla, vali tarafından tespit edilen listede ismi bulunan teşekküllerce, seçmen listesine kayıtlı idareciler ve işletme sahipleri (chefs) arasından seçilir. Yetki alanında idareci seviyesindekilerin örgütlenmesini sağlayan teşekkül mevcut değilse, seçim odaca yapılır ⁽⁹²⁾.

(86) 61-923 sayılı kararname, Mad. 57/I.

(87) Aynı kararname, Mad. 57/V.

(88) Aynı kararname, Mad. 58/I.

(89) 1898 tarihli kanunun, 64-1110 sayılı kararname ile değiştirilen 4/I. maddesi.

(90) 1898 tarihli kanunun, 64-1110 sayılı kararname ile değiştirilen 4/II. maddesi.

(91) 1898 tarihli kanunun, 64-1110 sayılı kararname ile değiştirilen 4/III. maddesi.

(92) 1898 tarihli kanunun, 64-1110 sayılı kararname ile değiştirilen 4/IV. maddesi.

Şunu hemen ilâve edelim ki, ortak-üyelere ilişkin olarak yukarıda belirtilen esasların Paris ticaret ve sanayi odasına uygulanmasındaki özellikler, bu oda ile yapılacak görüşmeden sonra, ticaret ve sanayi odaları üzerinde idari vesayet hakkını haiz bakanca saptanır ⁽⁹³⁾.

VI. TOPLANTI VE KARARLAR

Ticaret ve sanayi odalarında karar alınabilmesi için, yapılacak toplantıda üyelerinin yarısının hazır bulunması şarttır. Eğer bu nisap sağlanamazsa, üç günlük bir aradan sonra yeniden çağrıda bulunulur ⁽⁹⁴⁾. İkinci çağrı üzerine toplantının açılabilmesi için de, üye sayısının üçte birinin mevcut olması gerekir ⁽⁹⁵⁾. Kararlar, oylamaya katılanların mutlak çoğunluğu ile alınır. Reylerin eşit olması halinde, başkanın üstün oy hakkı mevcuttur. ⁽⁹⁶⁾.

Bu konuda son olarak şunu da belirtelim ki, ticaret ve sanayi odaları, meslek grupları itibariyle de karar alabilirler ⁽⁹⁷⁾.

VII. SÜREKLİ KURUL

Ticaret ve sanayi odaları (bölgesel ticaret ve sanayi odaları dahil), bir sürekli kurul halinde bir araya gelirler ⁽⁹⁸⁾ ⁽⁹⁹⁾. Bir kamu kurumu niteliği taşıyan ve Paris'te toplanan bu kurul ⁽¹⁰⁰⁾, odalarca benimsenen esasların sentezini milli seviyede gerçekleştirmek amacını taşımaktadır ⁽¹⁰¹⁾. Bu kurul, ancak, mahalli ya da

(93) 1898 tarihli kanunun, 64-1110 sayılı kararname ile değiştirilen 4/V. maddesi.

(94) 61-923 sayılı kararnamenin 60/I. maddesi.

(95) Aynı kararname, Mad. 60/II.

(96) Aynı kararname, Mad. 60/III.

(97) Aynı kararname, Mad. 60/IV.

(98) 64-1200 sayılı kararname, Mad. 1/I.

(99) Ticaret ve sanayi odaları sürekli kurulu, 4 Aralık 1964 gün ve 64-1200 sayılı kararname ile ihdas edilmiştir. Bu sebeple yeni bir müessesedir. Daha önce, hükmi şahsiyeti olmayan, Devlet Şûrasının, 1898 tarihli kanunun bazı hükümlerine dayanarak kanuni bir nitelik tanıdığı, fiili bir müessese durumunda olan ve ticaret ve sanayi odaları başkanlarından oluşan bir kurul mevcuttu. Bu husus için bkz, *Revue trimestrielle de droit commercial*, 1965, s. 380.

(100) 64-1200 sayılı kararname, Mad. 1/II.

(101) Aynı kararname, Mad. 2/I.

bölgesel seviyede gereği gibi ifa edilemeyen ticari ve sınai nitelikteki hizmetlerin ifasını deruhte eder ⁽¹⁰²⁾.

Odaları kurulda başkanları temsil eder ⁽¹⁰³⁾. Eğer bir bölgesel odanın başkanı aynı zamanda ticaret ve sanayi odasının da başkanı ise, o zaman bu kimse bölgesel odanın temsilcisi olarak toplantılara katılır; başkanı bulunduğu ticaret ve sanayi odasını ise, üyeleri arasından seçilen ikinci bir temsilci temsil eder ⁽¹⁰⁴⁾. Ayrıca birer de yedek seçilir ⁽¹⁰⁵⁾.

Üç yılda bir yapılan yenileme seçimleri sonucunda bölgesel odaların kurulması için öngörülen sürenin bitimini izleyen ay içinde, görevdeki başkan ilk kuruluş genel kurulunu toplantıya çağırır ⁽¹⁰⁶⁾. Bu kurul en yaşlı, üyenin başkanlığında ⁽¹⁰⁷⁾ şu hususları hakkında karar almak üzere toplanır ⁽¹⁰⁸⁾ :

1. Yönetim komitesinin teşkili ⁽¹⁰⁹⁾;
2. Büro başkanının ve üyelerinin seçimi ⁽¹¹⁰⁾ ⁽¹¹¹⁾.

Yönetim komitesi şu şekilde teşkil olunur ⁽¹¹²⁾ : Bölgesel ticaret ve sanayi odaları başkanları; aynı zamanda bölgesel ticaret ve sanayi odası başkanı olmayan ve bir bölge ticaret ve sanayi odasının bulunduğu şehirlerde kurulmuş olan ticaret ve sanayi odası başkanları; kuruluş genel kurulunca seçilen on ticaret ve sanayi odası başkanı ⁽¹¹³⁾.

Büro ise, yönetim komitesi üyeleri arasından kurulca seçilen

(102) Aynı kararname, Mad. 2/II.

(103) Aynı kararname, Mad. 3/I.

(104) Aynı kararname, Mad. 3/II.

(105) Aynı kararname, Mad. 3/III.

(106) Aynı kararname, Mad. 4/I.

(107) Aynı kararname, Mad. 4/II.

(108) Aynı kararname, Mad. 4/III.

(109) Bkz, 64-1200 sayılı kararnamenin, 71-246 sayılı kararname ile değiştirilen 5. maddesi.

(110) Bkz, 64-1200 sayılı kararnamenin, 71-246 sayılı kararname ile değiştirilen 6. maddesi.

(111) Seçimler, üyelerin mutlak çoğunluğu ile yapılır. İkinci turda ise nisbi çoğunluk yeterlidir (64-1200 sayılı kararname, Mad. 4/IV).

(112) 64-1200 sayılı kararnamenin, 71-246, sayılı kararname ile değiştirilen 5. maddesi.

(113) Bunlardan azami ikisi, yetki çevresinde asgari 30.000 vergi (patente) mükellefinin bulunduğu odaların başkanları arasından seçilir.

bir başkan, üç başkan yardımcısı ve yedi üyeden müteşekkildir ⁽¹¹⁴⁾. Bu onbir üyenin altısı, bölgesel odaların temsilcileri arasından seçilir ⁽¹¹⁵⁾. Başkan yardımcılarında biri, ayrı olarak yapılacak seçim sonucunda, birinci başkan yardımcısı olur ⁽¹¹⁶⁾. Ayrıca, büro tarafından, üyeleri arasından, iki sekreter ve bir de veznedar tayin edilir ⁽¹¹⁷⁾. Başkan, hem kurula ve hem de yönetim komitesi ile büroya başkanlık eder. Görevini yapmasını engelleyecek bir sebep ortaya çıkarsa, başkan yardımcılarında biri onun görevini üstlenir ⁽¹¹⁸⁾. Başkan, kamusal iktidar nezdinde ve bütün işlemlerde kurulu temsil eder ⁽¹¹⁹⁾.

Sürekli kurul, yılda üç defa, yönetim komitesince saptanan tarihlerde, genel kurul halinde toplanır ⁽¹²⁰⁾. Kurulun, önemli ya da âcil sorunları tartışmak üzere, fevkalâde olarak toplanması da mümkündür. Fevkalâde genel kurul şu surette toplanır ⁽¹²¹⁾:

1. Başkanın çağrısı ile;
2. Ticaret ve sanayi odaları üzerinde idari vesayet hakkı bulunan bakanın isteği ile;
3. Sürekli kurulu teşkil eden üyelerin üçte birinin isteği ile;

Genel kurulda, ancak gündemde bulunan konular ele alınır ve kurulun toplantıya başlaması için de, üyelerin üçte ikisinin mevcut bulunması gerekir. Kararlar, mevcut üyelerin çoğunluğu ile alınır ⁽¹²²⁾.

Yönetim komitesi, başkanın çağrısı üzerine, yılda asgari altı defa toplanır ⁽¹²³⁾. Sürekli kurulda ele alınabilecek bütün sorunlar, yönetim komitesindeki tartışmalara da konu teşkil edebilir ⁽¹²⁴⁾.

(114) 64-1200 sayılı kararnamenin, 71-246 sayılı kararname ile değiştirilen 6/I. maddesi.

(115) 64-1200 sayılı kararnamenin, 71-246 sayılı kararname ile değiştirilen 6/II. maddesi.

(116) 64-1200 sayılı kararnamenin, 71-246 sayılı kararname ile değiştirilen 6/III. maddesi.

(117) 64-1200 sayılı kararnamenin, 71-246 sayılı kararname ile değiştirilen 6/IV. maddesi.

(118) 64-1200 sayılı kararname, Mad. 7/I.

(119) Aynı kararname, Mad. 7/II.

(120) Aynı kararname, Mad. 8/I.

(121) Aynı kararname, Mad. 8/II.

(122) Aynı kararname, Mad. 8/III.

(123) Aynı kararname, Mad. 9/I.

(124) Aynı kararname, Mad. 9/II.

Bu kurul, ayrıca, genel kurula sunulmak üzere, bütçe tasarısını ve sürekli kurulun hesaplarını düzenler ⁽¹²⁵⁾; iç yönetmelik tasarısını hazırlar ⁽¹²⁶⁾; genel kurulun tarihini ve gündemini tespit eder ⁽¹²⁷⁾. Yönetim komitesinin toplanabilmesi için üyelerinin asgari üçte ikisinin hazır bulunması gerekir; kararlar ise mevcut üyelerin çoğunluğu ile alınır ⁽¹²⁸⁾.

Ticaret ve sanayi odaları üzerinde idari vesayet hakkını haiz olan bakan, sürekli kurulun ve yönetim komitesinin bütün toplantılarına katılabilir ⁽¹²⁹⁾.

Sürekli kurulun gelir kaynakları, ticaret ve sanayi odalarının ve bölgesel odaların katkılarından, yardımlardan ve çeşitli gelirlerden ibarettir. Ticaret ve sanayi odaları ile bölgesel odaların katkılarının miktarı, sürekli kurulun teklifi üzerine, idari vesayet makamınca saptanır ⁽¹³⁰⁾.

Başkan, ilk yıllık toplantıda, kurula, sürekli kurul ve ona bağlı olarak yürütülen hizmetler için gelecek yılda ihtiyaç duyulacak gelirler ile yapılacak harcamalara ilişkin olarak yönetim komitesince hazırlanan tahminleri sunar ⁽¹³¹⁾. Bundan ayrı olarak, önceki faaliyet devresinin hesapları da kurula arz edilir ⁽¹³²⁾. Genel kuruldaki geçen bütçe tasarısı ile hesaplar, daha sonra, tasdik için, idari vesayet makamına sunulur ⁽¹³³⁾.

Sürekli kurul, özellikle aşağıdaki hususları düzenleyen bir iç yönetmelik yapmaya ve onu idari vesayet makamının tasdikına arz etmeye mecburdur ⁽¹³⁴⁾ :

1. Yönetim komitesinde görev alacak on ticaret ve sanayi odası başkanının tespitinde göz önünde tutulacak hususlar;
2. Kurul komisyonlarının sayısı, görev ve yetkileri ile bu komisyon üyelerinin tayin usulü;

(125) Aynı kararname, Mad. 9/III.

(126) Aynı kararname, Mad. 9/IV.

(127) Aynı kararname, Mad. 9/V.

(128) Aynı kararname, Mad. 9/VI-VII.

(129) Aynı kararname, Mad. 10.

(130) Aynı kararname, Mad. 11.

(131) Aynı kararname, Mad. 12/I.

(132) Aynı kararname, Mad. 12/II.

(133) Aynı kararname, Mad. 12/III.

(134) Aynı kararname, Mad. 13.

3. Yönetim komitesinin toplanma tarihleri;
4. Genel kurul gündeminin tespiti için takip edilecek usul;
5. İdari servislerin teşekkülü.

VIII. MALİ ESASLAR

Ticaret ve sanayi odalarının adi harcamaları, tacirler ve sanayiciler tarafından ödenen mahalli vergiye (patente) eklenen munzam bir vergi ile karşılanır (135). Ticaret ve sanayi odalarının, bölgesel odaların masraflarına katkısının şekli ise, bölgesel ticaret ve sanayi odalarının görevlerini, teşkilâtını vs. düzenlemek üzere çıkarılacak kararnemelerce (136) saptanır (137). Bu şekilde saptanan paylar, bu topluluklar için bir mecburi harcama teşkil eder (138).

Odalar, adi masraflar hariç olmak üzere, görev ve yetkilerini kullandıkları alanlardaki faaliyetlerinin gerektirdiği masrafları karşılamak veya onların finansmanına yardımcı olmak üzere, sanayi bakanının izni ile istikraz yapabilirler (139). Nehir ve deniz limanlarındaki ve havalanlarındaki imtiyazlı faaliyetlere ilişkin olarak istikraz yapılmasına ise, aynı şekilde, fakat kamusal çalışmalar ve ulaştırma bakanının düşüncesinin alınmasından sonra müsaade edilir (140). İstikraza, ticaret ve sanayi odalarının kendi ihtiyaçlarından başka bir sebeple, meselâ kendileri tarafından yönetilen işletmelerin, servislerin ve yapıtların ihtiyacı için başvurulursa, bunlar, söz konusu işletme, servis ve yapıtların gelirleri ya da bu amaçla kullanılmasına müsaade edilen özel gelirler ve mahalli vegriye (patente) eklenen munzam bir vergi vasıtasıyla karşılanır (141). Eğer

(135) 1898 tarihli kanun, Mad. 21/I.

(136) Aynı kanunun, 14 Haziran 1938 tarihli kararname ile değiştirilen 18/IV. maddesi. Bölgesel ticaret ve sanayi odalarına ilişkin mevzuat için bkz, 28 Eylül 1938 tarihli ve 4 Aralık 1964 gün ve 64-1199 sayılı kararnemeler.

(137) 1898 tarihli kanunun, 14 Haziran 1938 tarihli kararname ile değiştirilen 21/II. maddesi.

(138) 1898 tarihli kanunun, 14 Haziran 1938 tarihli kararname ile değiştirilen 21/II. maddesi.

(139) 1898 tarihli kanunun, 63-831 sayılı kararname ile değiştirilen 22. maddesi.

(140) 1898 tarihli kanunun, 63-831 sayılı kararname ile değiştirilen 22. maddesi.

(141) 1898 tarihli kanunun, 63-831 sayılı kararname ile değiştirilen 23/I. maddesi.

istikraza odaların kendi masraflarını karşılamak için başvurulmuşsa, o zaman bunlar yine munzam vergi ile karşılanır (142).

Ticaret ve sanayi odaları, izin almak şartıyla, işletmeler, servisler ya da ortak menfaatlara yararlı çalışmaların (143) ihdası, desteklenmesi veya bunların iyi bir durumda tutulabilmesi bakımından, çaba gösterebilirler (144). Odalara, bu amaçla, müşterek borç altına girmeleri için izin verilebilir. Bu gibi durumlarda, borçlanmanın tahmil ettiği yükler, müsaade belgesindeki esaslara göre taksim edilir. Odalara düşen borç, gelir fazlası ve ihtiyaç halinde munzam vergiler veya kanun yahut kararnamelerle ihdas edilecek vergi ve resimlerle kapatılır (145).

Borç alma, ciro yoluyla devredilebilen veya taşıyana yazılı tahvil çıkartmak suretiyle de gerçekleştirilebilir (146) (147). İstikraz yoluna gidilirse, akitlere, önceden ödeme yetkisi veren şartların konulması mecburidir (148).

Ticaret ve sanayi odaları, adi bütçelerden ayrı olarak, yönettikleri servisler için, özel bütçeler de yaparlar (149). Odalar, her yıl, ilk altı ay içinde, geçmiş yıla ait gelir ve gider durumu ile gelecek yıla ait gelir ve gider bütçe tasarısını, departmanlarının valilerine verirler; valiler bunları, muhasebe belgeleri ile birlikte, ticaret bakanına yollarlar. Hesapların ve bütçenin tasdiki, bu bakana aittir (150). Ticaret ve sanayi odaları, bunlardan ayrı olarak, her yıl,

(142) 1898 tarihli kanunun, 63-831 sayılı kararname ile değiştirilen 23/II. maddesi.

(143) Ortak menfaata yararlı çalışmalara ilişkin sorunlar, her odanın, bu amaçla özel olarak tayin ettiği bir komisyon tarafından temsil edileceği bir konferansta tartışılır. Konferansın toplandığı departmanın valisi, toplantılara katılabilir. Burada alınan kararlar, ancak, ilgili odalarca ve ticaret bakanınca onandıktan sonra icra edilebilir (1898 tarihli kanunun 24/III maddesi). Eğer konferansta başka konular münakaşa edilirse, vali toplantıyı dağıtır (1898 tarihli kanunun 24/IV. maddesi). Dağıtımdan sonra görüşmelere devam olunması, cezai müeyyidelerin tatbiki sonucunu doğurur (1898 tarihli kanunun 24/V. maddesi).

(144) 1898 tarihli kanunun 24/I. maddesi.

(145) Aynı kanun, Mad. 24/II.

(146) 1898 tarihli kanunun, 25/I. maddesi.

(147) Ayrıca İbkz, 29 ve 30 Mayıs 1967 ve 30 Ocak 1971 tarihli kararlar.

(148) 1898 tarihli kanunun 25/II. maddesi.

(149) Aynı kanun, Mad. 26/I.

(150) Aynı kanun, Mad. 26/II.

tahvillerinin amortisman durumunu da ticaret bakanına göndermek mecburiyetindedirler ⁽¹⁵¹⁾.

Odalar, adi hizmetlerin ifasından elde ettikleri gelirlerin fazlasını, tamamen ya da kısmen, tahmin edilemeyen ve acil masrafların karşılanmasını temin bakımından, yedek akçe olarak ayırabilirler. Hesaplarda ve bütçede ayrı bir kalem olarak belirtilmesi gereken bu yedek akçenin miktarı, hiçbir halde, söz konusu bütçede öngörülen yıllık gelir toplamının yarısından fazla olamaz ⁽¹⁵²⁾.

IX. SONA ERME

Bir ticaret ve sanayi odasının, faaliyeti idari vesayet hakkını haiz olan bakanın verdiği rapor üzerine, Devlet Şûrasınca alınacak kararlar sona erer ⁽¹⁵³⁾.

Sona erme durumunda ya da seçimlerin iptali, istifa, vefat yahut başka bir sebeple üye sayısının yarımın altına düşmesi hallerinde, asgari iki azami dört ay içinde yeniden genel ya da kısmi seçimlere gidilir. Bu süre sona erme tarihinden veya valinin, üye sayısının yukarıda açıklandığı gibi eksilmiş olduğunu tespit tarihinden itibaren işler ⁽¹⁵⁴⁾. Yalnız şunu ilâve edelim ki, yenileme seçimlerine altı aylık bir süre varsa, yeniden seçime gidilmez ⁽¹⁵⁵⁾. Eğer seçime gidilmişse, yenilenecek birinci grupta olanlar, ancak ilk yenileme tarihine kadar, ikinci grupta olanlar da ancak müteakip yenileme tarihine kadar görev yaparlar ⁽¹⁵⁶⁾. Kısmî seçimle göreve gelenler ise, yerine seçildikleri kimsenin görev süresini tamamlarlar ⁽¹⁵⁷⁾.

Yukarıda belirtilen hallerde, üç kişilik bir komite, yeni üyelerin belli olmasına kadar, idareyi deruhte eder. Komite mensupları, görevde kalan üyeler arasında seçilebileceği gibi, ticaret mahkemesi seçimlerine katılanlar (éléc-teurs consulaires) veya ekono-

(151) Aynı kanun, Mad. 26/III.

(152) Aynı kanun, Mad. 26/IV.

(153) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 65. maddesi.

(154) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 66/I. maddesi.

(155) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 66/II. maddesi.

(156) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 66/III. maddesi.

(157) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 66/IV. maddesi.

mik konulardaki ihtisası ile tanınan ve odanın yetki alanı içinde ikamet eden kimseler arasından da seçilebilirler ⁽¹⁵⁸⁾ : İdare komitesi, sona ermeyi ilân eden kararname ile beraber yahut sona ermeyi ya da 66/I. maddede öngörülen müddeti izleyen onbeş gün içinde çıkarılan bir kararname ile atanırlar ⁽¹⁵⁹⁾. Bu komite üyeleri, aralarından birini başkan olarak seçerler. Komite acil ve koruyucu idari işlemleri ifa ile görevlidirler. Komite, hiçbir zaman, cari yıl için tasarruf edilebilir nitelik taşıyan gelirleri aşan mali işlemlere girişemez; personele ilişkin olarak kesin karar alamaz ⁽¹⁶⁰⁾. Komitenin görev zamanı, bütçenin hazırlanması zamanına tesadüf ederse, o zaman bir önceki faaliyet yılının bütçesini aynen teklif eder; bununla beraber, halin gerekli kıldığı zaruri değişiklikleri de yapabilir ⁽¹⁶¹⁾.

X. BÖLGESEL TİCARET VE SANAYİ ODALARI ⁽¹⁶²⁾

Ticaret ve sanayi odaları, ekonomik bölgelere ayrılmışlardır ⁽¹⁶³⁾. Bu şekilde ekonomik bölgelere ayrılan ve hükmi şansıyeti haiz kamu kurumu şeklinde organize olan odalar ⁽¹⁶⁴⁾, «bölgesel ticaret ve sanayi odaları» olarak isimlendirilmişlerdir ⁽¹⁶⁵⁾. Bölgesel ticaret ve sanayi odalarının isimleri ve yetki alanlarına giren ticaret ve sanayi odaları, kararnamede ⁽¹⁶⁶⁾ teker teker gösterilmiş ⁽¹⁶⁷⁾ olup; merkezleri, idari vesayet makamınca tespit edilir ⁽¹⁶⁸⁾.

(158) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 67/I. maddesi.

(159) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 67/II. maddesi.

(160) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 67/III. maddesi.

(161) 61-923 sayılı kararnamenin, 64-1111 sayılı kararname ile değiştirilen 67/IV. maddesi.

(162) Kısa bilgi için bkz, *Revue trimestrielle de droit commercial*, 1965, s. 380.

(163) 1898 tarihli kanunun, 14 Haziran 1938 tarihli kararname ile değiştirilen 18/II. maddesi.

(164) 1898 tarihli kanunun, 14 Haziran 1938 tarihli kararname ile değiştirilen 18/III. maddesi.

(165) 64-1199 sayılı kararnamenin 1/I. maddesi.

(166) 28 Eylül 1938 tarihli kararnamenin, 64-1199 sayılı kararname ile değiştirilen 1/II. maddesi.

(167) Bkz. 1898 tarihli kanunun, 14 Haziran 1938 tarihli kararname ile değiştirilen 18/IV. maddesi.

(168) 28 Eylül 1938 tarihli kararnamenin, 64-1199 sayılı kararname ile değiştirilen, 1/III. maddesi.

Bölgesel ticaret ve sanayi odaları, ticaret ve sanayi odalarının özel ve ortak menfaatlarını korumak bakımından gruplar teşkil etmek hakları saklı kalmak şartıyla, kamusal iktidar nezdinde, bölgesel ticari ve sınai menfaatları temsil eden, birer istişari organ durumundadırlar ⁽¹⁶⁹⁾. Bölgesel ticaret ve sanayi odalarının görevleri, teşkilâtları ve işleyişleri, maliye ve ticaret bakanlarının teklifi üzerine çıkarılacak kararnamelerle düzenlenir ⁽¹⁷⁰⁾. Bu kararnamelerin içinde en önemlileri, 28 Eylül 1938 ve 4 Aralık 1964 günlü olanlarıdır ⁽¹⁷¹⁾. Söz konusu kararnamelerde yer alan hükümleri, aşağıdaki biçimde özetlemek mümkündür :

1. Bölgesel ticaret ve sanayi odaları, ticaret ve sanayi odalarınca seçilecek temsilcilerden müteşekkildir. Bu sebeple, ticaret ve sanayi odaları üyelerinin her yenilenişinde, bölgesel odalara seçilen temsilciler de yenilenir ve durum derhal bölge valisine bildirilir. Vali, yenilemenin yapıldığı seneyi izleyen yılın 15 martından önce, ilk toplantı için bölgesel oda üyelerini toplantıya çağırır. Toplantı, yetki sahası içinde bölgesel odanın merkezinin mevcut olduğu ticaret ve sanayi odasının bulunduğu yerde yapılır ⁽¹⁷²⁾.

2. Bölgesel odalarda, ayrıca, sayısı seçilmiş üye sayısının üçtebirini aşmamak üzere, ortak-üyeler de bulunur. Bu çeşit üyeler, ticari ve sınai müesseselerin kurucuları (chefs) ve yöneticileri arasından seçilir. Bu üyeler, bağlı buldukları grubun ortak-üyelerince tespit edilirler ⁽¹⁷³⁾.

3. Bölgesel odalarda bir genel sekreter bulunur. Tayin, idari vesayet makamının (bakan) tasdikinden sonra kesinleşir. Bir bölgesel oda genel sekreteri, ticaret ve sanayi odalarında genel sekreterlik yapamaz. Bununla beraber, her iki görevin birlikte yürütülmesine, idari vesayet makamı müsaade edebilir. Öte yandan, bu ya-

(169) 1898 tarihli kanunun, 14 Haziran 1938 tarihli kararname ile değiştirilen 18/III. maddesi.

(170) 1898 tarihli kanunun, 14 Haziran 1938 tarihli kararname ile değiştirilen 18/IV. maddesi.

(171) 28 Eylül 1938 tarihli kararnamede değişiklik yapan öteki kararnameler için bkz. 11 Şubat 1944 (JO. 28 Şubat 1944) ve 30 Mayıs 1950 (*Bulletin législatif dalloz*, 1950. 359) tarihli kararnameler.

(172) 28 Eylül 1938 tarihli kararnamenin, 64-1190 sayılı kararname ile değiştirilen 2. maddesi.

(173) 28 Eylül 1938 tarihli kararnameye, 64-1190 sayılı kararname ile eklenen mükerrer 2. madde.

sak, 64-1190 sayılı kararnamenin yürürlüğünden önce tayinleri yapılan genel sekreterlere uygulanamaz (174).

4. Bölgesel odalar, bir genel murahhas (délégue général) da tayin ederler. Tayin, bölgesel odanın teklifi üzerine, idari vesayet makamının vereceği izinden sonra gerçekleşir (175).

5. Bölgesel odalar, ticari ve sınai konulara ilişkin olarak, bölgesel seviyedeki ekonomik ve teknik araştırmaların gerçekleştirilmesine, özellikle teçhizat ve modernleştirme planlarının hazırlanmasına ve uygulanmasına katkıda bulunurlar. Odalar, bu amaçla, araştırma büroları kurabilirler ya da bunların kurulmalarına yardımcı olabilirler. Araştırma isteği, ilgili bakandan ya da bölgenin valisinden gelir. Bölgesel odalar, ayrıca, İstatistik ve Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü ile birlikte, sınai ve ticari işletmelere ait bilgilerin toplanmasını ve ticaret ve sanayi odaları ile bilgi toplama işinde işbirliği yapılmasını temin ederler (176).

6. Ticaret ve sanayi odalarınca işletilen işletme ve servislerin idaresi odaların mali imkânlarının sınırlılığı sebebiyle güçlük arzederse, gerek idare ve gerek işletme bölgesel odalara tevdi edilebilir (177).

(174) 28 Eylül 1938 tarihli kararnamenin, 64-1190 sayılı kararname ile değiştirilen 3. maddesi.

(175) 28 Eylül 1938 tarihli kararnamenin, 64-1190 sayılı kararname ile değiştirilen 3. maddesi.

(176) 28 Eylül 1938 tarihli kararnamenin, 64-1190 sayılı kararname ile değiştirilen 6. maddesi.

(177) 28 Eylül 1938 tarihli kararnamenin, 64-1190 sayılı kararname ile değiştirilen 6. maddesi.